

Innspill fra Oslo MDG til nytt stortingsprogram for 2017-2021

Oslo MDG takker for muligheten til å komme med innspill til nytt stortingsprogram for 2017-2021. Vårt innspill er utformet basert på en bred prosess i Oslo MDG. Enkeltmedlemmer og lokallag har hatt mulighet til å sende inn sine innspill til fylkesstyret. Basert på innspillene som er kommet inn har fylkesstyret utformet et forslag til høringsinnspill, som deretter er behandlet i representantskapet.

Høringsinnspillet starter med noen overordnede innspill før vi kommer med punktvis endringsforslag og tilleggsforslag for hvert underkapittel. Noen steder har vi også valgt å understreke punkter vi mener det er viktig at programkomiteen beholder i det endelige forslaget til stortingsprogram. I saker der programkomiteen har bedt om innspill på alternativer har vi sendt inn stemmetall, slik at programkomiteen kan få en temperaturmåling. I en del tilfeller har vi og endret formuleringen eller lagt til alternativer som vi mener kan reflektere god grønn politikk bedre.

Overordnede innspill

- Vi ønsker at programmet innledes med en visjon, der de store linjene tegnes og hovedprinsippene/grunnlaget for politikken vår er med.
- Vi ønsker oss en prioriteringsliste, noe a la Oslo sitt program for perioden 2015-2019: "Dette er våre kjerne/hovedsaker", og "dette er kjerne/hovedsakene i dette kapitlet".
- Det er viktig å forklare rammen for dokumentet. Vi er i 2017, og kan ikke se fremtiden. Vi er villige til å oppdatere vår politikk dersom det for eksempel skulle skje teknologiske gjennombrudd (etter modell fra prinsippprogrammet).
- Om kortkapitlene generelt: Det er viktig å få med en kort diagnose av situasjonen på feltet i innledningen, men den må være kort og konsis. Den konkrete politikken må stå i konkrete punkter.
- Vi oppfordrer programkomiteen til å fjerne floskler og tomme punkt i programmet. For eksempel punkter som "Gjøre matematikk til et fag for alle, med mer variasjon og valgfrihet i arbeidsmåter" (Linje 1115, punkt 3, Skole og grunnkompetansen).
- Vi vil oppfordre til at programkomiteen tar inn en poet, dikter, forfatter eller lignende til å gå over teksten etter at det innholdsmessige er på plass. Dette gjelder ikke først og fremst kulepunktene, men brødteksten og innledningene. Man kan gjerne la seg inspirere av tonen i det gamle arbeidsprogrammet. Viktig at dette i så fall kontrolleres i etterkant av noen med politisk kompetanse slik at man er sikre på at intensjonene ivaretas.
- Programkomiteen skriver i sitt utkast på linje 905 at "Det er spesielt viktig å engasjere ungdom i demokratiet.". Oslo MDG vil i den anledning bemerke at flere av Oslo GUs forslag om å styrke ungdoms deltakelse og reelle demokratiske muligheter **ikke** er innarbeidet i komiteens utkast. Vi opplever derfor at dette ikke samsvarer med tiltakene som er foreslått. Vi mener selvsagt at det er et viktig mål å engasjere underrepresenterte grupper i demokratiet, og ungdom spesielt, men ser ikke dette gjenspeilet godt nok i tiltakspunktene. Oslo MDG forventer at programkomiteen går inn for flere konkrete tiltak i neste programutkast.

Innspill til de enkelte kapitlene i programutkastet

1. VÅRT LIVSGRUNNLAG

Endringer i innledende avsnitt:

- Linje 69: Endre setningen fra “å forhindre klimaendringene og stanse tapet av biologisk mangfold” til “å bekjempe uverdige levekår, forhindre utvikling av de alvorlige klimaendringene vi nå opplever og stanse tapet av biologisk mangfold.”
- Linje 71: Legge til “vår egen” slik at setningen blir “sikrer vi velferd for vår egen og fremtidige generasjoner”
- Linje 78: Endre fra “kjærlighet til naturen” til “naturens tålegrense for temperaturendringer og ivaretagelse for vårt felles livsgrunnlag på jorda”.

1.1 Natur og biologisk mangfold

Legge til ny setning i avsnittet:

- Linje 98: Legge til følgende setninger: “Våre viktigste grønne vekstnæringer er knyttet til matproduksjon som nå utfordres av klimaendringer. Derfor vil De Grønne støtte og fasilitere klimatilpasningsarbeid våre primærnæringer.”

Endring av eksisterende punkter:

- Utdype linje 103 med “med oversikt over naturtyper, arter og landskapstyper”
- Utdype linje 105 med “inkludert opprettelsen av nasjonalpark i Østmarka”
- Endre linje 123 fra “Skjerpe naturmangfoldsloven” til “Bruke naturmangfoldsloven”
- Utdype linje 125 med “som ulv og gaupe, og etablerte uberørte villmarksområder som er store nok til å romme disse, samtidig som bønder med dyr på beite i samme område mottar nødvendig informasjon om rovdyrtilstedeværelsen til å kunne iverksette tapsforebyggende tiltak, og økonomisk bistand til å finansiere dette”

Nytt punkt:

- De Grønne vil etablere en storstilt nasjonal klimatilpasningsplan for registrering av endringer og ivaretagelse av naturmangfold i vårt nye klima. Planen vil også omfatte nødvendige klimatilpasningstiltak for landbruk, fiskeri og oppdrettsnæringen.

Kontroversielt punkt:

- Sikre en aktiv føre-var basert tilnærming innen lovregulering og anvendelse av genteknologi, samt støtte uavhengig forskning på feltet.

Stemmetall for: 21

Stemmetall mot: 17

1.2 Klima

Endring av eksisterende punkter:

- Endre linje 169-170, punkt 6 til:

“Gjøre Norge til et foregangsland for smarte transportløsninger. Redusere bruk av bil der andre transportløsninger foreligger og redusere bilbruk med 30 prosent i byene innen 2030.”

- Endre linje 174 fra “økte flyseteavgifter” til “økte avgifter på fossilt flydrivstoff”

Disse punktene mener vi det er viktig å beholde i utkastet:

- Punkt 5 om CCS

Vi foreslår disse nye punktene:

- Innføre en klimaavgift på uttak av torv og inkludere karbonutslipp for myrødeleggelse i klimaregnskap
- Etablere storskala CO2-lagring i Nordsjøen som kan lagre CO2 fra hele Nord-europa. Dette inkluderer bygging av infrastruktur for CO2-transport.

1.3 Forurensing og miljøgifter

Endring av eksisterende punkter:

- Endre linje 201-202 fra “å redusere bruk av plastemballasjen” til “å redusere unødvendig bruk av plastemballasje”

Vi foreslår disse nye punktene:

- Forby mikroplast i kosmetikk og hygieneprodukter. Etablere en handlingsplan for å stanse alle store utslipp av mikroplast til norsk natur, som gummidekk og plastgranulater fra kunstgress.
- Forby sjødeponier og umiddelbart stoppe planene om sjødeponering i norske fjorder som Repparfjorden og Førdefjorden
- Sterkt redusere bruken av veisalt
- Restaurere 15 prosent av Norges forringede økosystemer innen 10 år
- Jobbe for å sertifisere alle norske nasjonalparker som “International Dark Sky Park”
- Jobbe for at det utformes en konkret plan for å minimere lysforurensning, både med tanke på nåværende strukturer og krav som stilles for fremtidige bygninger, skilt, kunst og annen lyssetting.
- Forby plastbasert engangsservise som enkelt kan erstattes med miljøvennlige alternativer
- Forby salg av såper, tannkrem og kosmetikk med triclosan eller tilsvarende skadelige/økotoksiske antibakterielle midler

1.4 Dyrevelferd

Endring av eksisterende punkter:

- Utdype linje 234 med “Om forbud uteblir: Avvikle statsstøtten til pelsdyrnæringen.”
- Endre punkt 6, på linje 240-241 fra “Fremme alternativer til dyreforsøk og stramme inn regelverket for å hindre dyreforsøk som forårsaker smerte, stress og angst” “til “Fremme alternativer til dyreforsøk og stramme inn regelverket for å begrense dyreforsøk som forårsaker smerte, stress og angst.

Vi foreslår disse nye punktene:

- Styrke dyrevelferden i det økologiske regelverket, og sikre at dyr får behandling av medisiner med dokumentert effekt.
- Innføre ny subsidieordning for fribeite seks måneder i året, og etablere en ordning med belønningsmidler for lave tapstall på utmarksbeite

Kontrovers

- Hvalfangst:
 - a. Forby all fangst av hval og sel. **Stemmetall: 11**
 - b. Kutte subsidier til hvalfangstnæringen. **Stemmetall: 20**
 - c. Ikke ha med dette punktet. **Stemmetall: 6**

- Utrede innføring av dyresertifikat.
Stemmetall for: 16 Stemmetall mot: 21

- Utfase hold av dyr i dyreparker, med unntak av tilfeller hvor dyreholdet er begrunnet i vern og reintroduksjon av truede arter
Stemmetall for: 11 Stemmetall mot: 27

2 GRØNN ØKONOMI

2.1 Grønne styringsprinsipper

Endring av eksisterende punkter:

- Stryke punkt 1 om å legge FNs bærekraftsmål til grunn
- Legge til "sosialt" før rettferdig i punkt 3 på linje 316
- Endre punktet på linje 317 til "Endre handlingsregelen til at man over tid ikke skal bruke mer enn 3 % av avkastningen til oljefondet"
- Endre fra "bærekraftsrapportering" til "etikk- og bærekraftsrapportering i punkt 8 på linje 325
- Endre linje 331-332, punkt 11, til: Jobbe for å redusere bruken av forbrukslån ved å innføre et øvre tak for rentesats på forbrukslån."

Kontroversielle punkter:

- Forebygge skadelig spekulasjon og uansvarlig utlånsvirksomhet med strengere regulering av banker og finansinstitusjoner.
Stemmetall for: 32 Stemmetall mot: 5
- Stille krav til at alle børsnoterte selskaper om å rapportere økologiske og sosiale verdier i tillegg til økonomiske i årlige regnskap og utrede hvordan dette kan brukes til å gi skattefordeler til selskaper som presterer godt.
Stemmetall for: 27 Stemmetall mot: 10

2.2 Forbruk og deling

Endring av eksisterende punkter:

- Legge til "sosialt" før rettferdig i punkt 1 på linje 353
- Endre punktet på linje 363 til "Etablere gratis utlånordninger på flere samfunnsområder, etter modell fra utlån ved offentlige bibliotek."

Vi foreslår disse nye punktene:

- Innføre en etikklov som sikrer forbrukerens rett til informasjon om et produkts produksjonsforhold.
- Styrke reklamasjonsretten etter forbrukerkjøpsloven, blant annet ved at fem års reklamasjonsfrist gjøres gjeldende for flere varegrupper enn i dag.
- Forby reklame for sikkerhetsløse lån som forbrukslån og kredittkort.
- Regulere reklame i det offentlige rom strengere, særlig reklame som bidrar til

lys- eller støyforurensing. Støtte lokale forbud mot reklame.

- Innføre mindre gunstige avskrivningsregler for reklame
- Pålegge studentbyer over en viss størrelse å legge enkelt tilrette for at studenter kan legge fra seg møbler, kjøkkenutstyr o.l. når de flytter ut og få billig eller gratis fra dette lageret når de flytter inn.
- Sikre gode verktøysbiblioteker og verksteder hvor folk kan lære seg å reparere ting og klær selv i alle byer, blant annet i samarbeid med eksisterende makerspaces og hackerspaces.
- Utvide og styrke ordningene med minigjenbruksstasjoner og utstyrssentraler. Vi vil ha flere steder å gi bort og få brukbare ting, og gjøre tjenesten bedre kjent og mer brukt.
- Legge til rette for at brukbart utstyr fra avfallsstasjoner samles inn og gis bort/selges til befolkningen og/eller bedrifter som oppsirkulerer eller gjenbraker materialet, siden dette er mye mer miljøvennlig enn energigjennvinning.
- Legalisere å ta brukbare gjenstander og mat fra søpla, både for enkeltpersoner og for søppeltømmere og ansatte på avfallsstasjoner.
- Utrede hvordan kommunene kan legge bedre tilrette for at bedrifter, organisasjoner, offentlige enheter og enkeltpersoner kan gi bort og bytte brukbare gjenstander framfor å kaste dem.

Disse punktene mener vi det er ekstra viktig å beholde i utkastet:

- Punkt 16 på linje 372 om å ha mindre reklame på offentlige steder og mindre oppsøkende reklame

Kontroversielt punkt:

- Forby reklame for flyreiser og fossilbiler på samme måte som vi i dag regulerer reklame for alkohol og tobakk.

Stemmetall for: 6 Stemmetall mot: 32

2.3 Skatter og avgifter

Vi foreslår å endre avsnitt to i innledningen til:

- Vårt viktigste grep for et grønt skatteskifte er å gi miljøavgiftene tilbake til folket. Vi kaller det Klimabelønning. De Grønne vil innføre betydelige avgifter på miljøskadelig adferd, og så fordele pengene ut igjen til folket med en like stor sum til hver. Hvis ditt forbruk er mer miljøvennlig enn gjennomsnittet av alle nordmenn, vil du dermed tjene penger på vår politikk. På denne måten får alle et incentiv til å bidra i det grønne skiftet. Vi tror dette er mer effektivt enn når staten alene står for gjennomføring av miljøpolitikken. I første omgang vil vi øke avgiftene på fossilt drivstoff, bomplasseringer i områder med god kollektivdekning, flybilletter i Sør-Norge og på rødt kjøtt.

Vi foreslår et nytt avsnitt som følger i innledningen:

- Den gunstige boligbeskatningen i Norge er en av de viktigste årsakene til den sterke økningen i boligprisene. De Grønne mener det er bra at mange eier sin egen bolig, men vil motvirke at bolig blir et spekulasjonsobjekt. Derfor vil vi gradvis fase ut rentefradraget for sekundærboliger. For primærboliger vil vi gjennomføre et skattesifte hvor rentefradraget gradvis reduseres til 40 G samtidig som at den alminnelige skatten på arbeid senkes tilsvarende. Målet er at noe av skatteleggingen flyttes fra arbeid til bolig uten at det samlede skattetrykket øker for de fleste skatteyttere.

Vi foreslår å endre følgende punkter:

- Endre fra "ikke fører til" "motvirker" i punkt 18 linje 441
- Legge til nullutslippsbiler, elsykler og nedbrytbar biplast i lista over momsfristak i punkt 4 linje 411
-

Vi foreslår disse nye punktene:

- Gjeninnføre arveavgiften med et bunnfradrag på 10 millioner kroner
- Jobbe aktivt mot bruk av skatteparadis og for å tette andre smutthull som lar de rikeste slippe unna med lavere skatt
- Øke skattefradraget betydelig for gaver til frivillige organisasjoner.

Kontroversielt punkt:

- Formueskatt

Øke satsen: 28 stemmer **Ikke øke satsen:** 7 stemmer
Bunnfradrag på 3,5 mill: 17 stemmer **Bunnfradrag på 45 mill:** 18 stemmer

- Nasjonal eiendomsskatt

Bunnfradrag på 3.5 mill: 18 stemmer **Merkbart bunnfradrag:** 15 stemmer
For innføring: 16 stemmer **Mot innføring:** 22 stemmer

- Øke ligningsverdi til 90% for sekundærbolig

For: 37 **Mot:** 2

- Stryke punkt om formueskatt og eiendomsskatt:

For: 4 **Mot:** 34

- Øke grensen for kommunale skattesatser

Stemmetall for: 27 **Stemmetall mot:** 4

- Innføre avgift på finanstransaksjoner, aksjehandel og valutatransaksjoner med innslagspunkt og skattesats innrettet for å ramme skadelig spekulasjon.

Stemmetall for: 28 **Stemmetall mot:** 10

- Pendlerfradrag

a. Avvikle skattefradragene for reise- og pendlerutgifter. **Stemmetall:** 8

b. Stramme inn reisefradraget ved å senke den øvre kilometergrensen

Stemmetall: 5

c. Ikke ha noe om penderfradrag **Stemmetall: 12**

d. Reise- og pendlerfradrag til reiser med buss, båt og tog, mens reiser med fly og bil ikke får samme fradrag. **Stemmetall: 12**

2.4 Internasjonal handel

Her foreslår vi følgende endringer til innledningen:

- Legge til følgende i første avsnitt etter første setning:

Internasjonalt samarbeid er vesentlig for små økonomier og for utviklingsland. Slikt samarbeid har bidratt til hevede standarder for miljø, arbeidsrettigheter og standardisering, og har løftet mange land ut av fattigdom ved å sikre markedsadgang. For et land som Norge er internasjonalt samarbeid på handelsområdet en garanti for markedsadgang og deltakelse på den globale arena med norske produkter og løsninger.

- Stryke setningen på linje 452-453 om hemmelighold i forhandlinger
- Stryke setningen på linje 453-455 om proteksjonisme i utviklingsland
- Legge til at "Forurensere betaler-prinsippet" skal være viktig i internasjonale forhandlinger.

Endring av eksisterende punkter:

- Endre punkt 1 på linje 458 til "Arbeide for at fremtidige handelsavtaler er drivere for økte miljøstandarder, et fritt og åpent internett og menneske- og arbeiderrettigheter."
- Utdype punkt 5 linje 467 med "en såkalt 'Tobin'- eller 'Robin Hood'-skatt etter "valuta og verdipapirer"

Vi foreslår disse nye punktene:

1. Innføre strengere straffer for storskala skatteundragelse
2. Styrke skattemyndighetenes evne til å forfølge storskala og internasjonal finanskriminalitet
3. Styrke ordningen med Land-for-land-rapportering, slik at den blir offentlig tilgjengelig, gjelder alle selskaper, og umiddelbart tilgjengeliggjøres landet hvor virksomheten skjer.
4. Alle handelsavtaler som skal reforhandles må ha med elementer av bærekraft.
5. Støtte opp om Corporate Social Responsibility-initiativ internasjonalt

2.5 Eierskap

Vi foreslår disse nye punktene:

- At Oljefondet ikke skal investere i bedrifter knyttet til våpenindustrien.
- At Oljefondet trekker seg ut av av skatteparadiser og selskaper som er registrert i skatteparadiser.
- Legge til et krav om at offentlige innkjøp skal fortrinnsvis bruke produsenter som gir levelønn til ansatte i alle ledd av produksjonen

Kontroversielt punkt:

a. Selge Statoils internasjonale petroleumsvirksomhet, men beholde eierskapet på norsk sokkel og videreføre statens eierandel i Statoil på dagens nivå.

Stemmetall for: 27 Stemmetall mot: 10

b. Bruke eiermakten i Statoil til å sette i gang en omstilling til et fornybarselskap.

Stemmetall for: 35 Stemmetall mot: 1

3 GRØNT NÆRINGS LIV

3.1 Teknologi og innovasjon

Vi foreslår følgende endringer i eksisterende punkter:

- Utvide punkt 4, linje 554 til "Gjøre krav til nullutslippsteknologi og fri programvare.."

Vi foreslår disse nye punktene:

- Opprette et grønt omstillingsfond for å støtte økt ressurseffektivisering, miljøvennlige løsninger og nye grønne arbeidsplasser, med særlig fokus på såkalt sirkulærøkonomi.
- Opprette en "dultepatrulje" bestående av adferdsforskere som sammenfatte, fremforske og teste nyere innsikter om menneskelig adferd for å forbedre folks velferd og levekår, og til å gjøre offentlig sektor mer effektiv, etter modell fra «The Social and Behavioral Science Team (SBST)» i USA og «Behavioral Insights Team (BIT)»"

3.2 Verdiskapning i hele landet

Vi foreslår å endre følgende punkter:

- Utvide punkt 14 linje 608 med "og fri programvare" etter "norske IKT-tjenester"

Vi foreslår disse nye punktene:

- Øke satsning på Andøya Space Center, Norsk Romsenter og oppstartsbedrifter med mål om å styrke Norges posisjon internasjonalt innen salg av tjenester, datanedlastning og oppskytning av nanosatellitter for blant annet jordobservasjon.
- Legge til rette for en utbygging av Norsk romindustri ved å styrke nasjonale følgemidler og bidrag til frivillige programmer i den europeiske romfartsorganisasjonen (ESA)

3.3 Olje og gass

Avstemning om følgende punkt på linje 634:

- Gradvis og planmessig erstatte norsk olje- og gassvirksomhet med fornybar energi og andre grønne næringer over en [xx]-årsperiode.

Stemmetall for 20år: 23 Stemmetall for 15år: 13 Stemmetall for å ikke tallfeste: 2

Vi foreslår følgende nye punkt:

- Forby utvinning av kull i Norge. Erstatte kulldriften på Svalbard med nye næringsveier, som fornybar energi, forskning og reiseliv.

3.4 Jordbruk

Endring av eksisterende punkter:

- I punkt 8, 10,11 og 22 foreslår vi å bytte “økologisk” med “bærekraftige fremstilte” eller “bærekraftige”
- Legge til “korn og belgfrukter” i punkt 12 i listen over produksjon som skal favoriseres

Vi foreslår disse nye punktene:

- Etablere et nasjonalt støttefond for urbane dyrkningsmetoder, som aquaponisk matproduksjon.
- Styrke satsningen på økologisk landbruk (*Red. anm. Dette tillegget ble vedtatt av representantskapet, og svekker implisitt punktet over om å bytte ut begrepte “økologisk”, som det ikke kom strykningsforslag på innen fristen.*)

Avstemning om følgende punkter:

- Linje 672: Utnytte tollvernet maksimalt slik at bønders inntekt i hovedsak dekkes av prisen på produktene deres og ellers bruke jordbruksoppgjøret til å sikre et rimelig inntektsnivå.

Stemmetall for å beholde punktet: 8 Stemmetall for å stryke punktet: 20

Linje 698, Fase ut bruk av kjemisk-syntetiske sprøytemidler innen 2030 og redusere mengden kunstig nitrogengjødsel.

Stemmetall for første leddsetning: 14 mot: 22

Stemme tall for andre leddsetning: 27 mot: 4

3.5 Havbruk og fiskeri

Vi foreslår følgende overordnede endringer:

- Vi foreslår å dele opp kapittelet i flere underkapitler, f.eks. ved å skille mellom havbruk og fiskeri
- Vi foreslår å få inn mer politikk på marint vern med følgende brødtekst og handlingspunkter:
- Vi foreslår et eget kapittel om marint vern med følgende brødtekst og punkter:

Marint vern

Norge sine havområder er store og sårbare. De viktigste tiltakene er små, lokale fredningsområder. De Grønne mener at marint vern er en viktig brikke for å beskytte sårbare arter, økosystemer samt sørge for at kommersielt attraktive arter ikke blir overbeskattet.

De Grønne vil:

- Sikre korallrev og ålegressenger som viktige gyte- og oppvekstområder for fisk og skalldyr ved å ha oppdrettsfrie soner. Samt gjenetablere ødelagt tareskog .

- Verne 10 % av havarealene før 2021.
- Bygge opp bestander av truede arter, og sikre at høsting av marine arter skjer i tråd med forskningsbaserte råd.
- Styrke og utvide ordningen med nasjonale laksefjorder.
- Utrede muligheten for å utarbeide en lik ordning som nasjonale laksefjorder for andre sårbare villfiskbestander, f.eks fjordtorsk.
- Jobbe for å opprette lokale fredningsområder ved å verne viktige oppvekstområder for yngel, larver og ungfisk.

Vi foreslår følgende endringer til brødteksten:

- Legge til “Potensialet for utnyttelse av restråstoff er stort og må videreutvikles.” på slutten av første avsnitt”
- Endre avsnittet om havbruk/oppdrettsnæring til:
 “Oppdrettsnæringen er Norges nest største eksportnæring, men samtidig en av de store miljøutfordringene langs kysten. For at oppdrettsnæringen skal bli en fremtidsrettet grønn og bærekraftig næring må det settes strenge miljøkrav som hindrer påslag av lus, rømming og forurensing av omgivelsene. Dette ved å gjøre konsesjonene mer avhenging av dokumentert, bærekraftig drift. Fôrråvarene skal være bærekraftige, utslipp til sjø skal stoppes og dyrevelferden skal bedres. De Grønne vil at Norge skal være et foregangsland innenfor fiskehelse, og bidra til å styrke sysselsettingen langs kysten ved å jobbe for økt selvforsyningsgrad, og bruk av bærekraftige marine ingredienser som fôrressurser. Økt selvforsyningsgrad til fôrindustrien vil bidra til å gi forbrukerne et bedre produkt og produsentene større forutsigbarhet.”

Vi foreslår følgende endringer av eksisterende punkter:

- Punkt 4: Legge til “Innføre momsfristak for elsjarker og” i starten av punktet
- Punkt 9: Endre til “La Forurensingsloven loven gjelde for oppdrettsnæringen for å stanse skadelig forurensing.”
- Punkt 13: Utvide punktet til “Støtte utvikling av selektive og selvoppløsende redskaper for å redusere mengden uønsket bifangst og stoppe spøkelsesfiske.”

Vi foreslår følgende nye punkter:

- Styrke arbeidet med fiskeribasert bistand ved å arbeide internasjonalt med bærekraftig forvaltning og problemer knyttet til overbeskatning og utkastning av fisk.
- Ved utdeling av kvoter skal spesielt hensyn til rekruttering og sysselsetting ligge til grunne.
- Etablere mottaksstasjoner for fiskebåter og oppdrettsutstyr.
- Forenkle regelverket for utdeling av konsesjoner og gjøre konsesjonene mer avhenging av dokumentert, bærekraftig drift.

3.6 Skogbruk

Vi foreslår disse nye punktene:

- Forby hogst i såkalt “gammelskog”, altså skog eldre enn 160 år
- Gjeninnføre forbudet mot subsidiering av skogsbilveier inn i villmarkespregede områder

3.7 Energi

Vi foreslår å skrive om innledningen til følgende:

Norge har siden begynnelsen av forrige århundre produsert ren energi gjennom vannkraft, som også har vært grunnlag for den industrielle vekst i Norge og basis for dagens velferdssamfunn. De unike geografiske forhold med fjell, fosser og vårt semiarktiske klima har gitt oss enorme fordeler i produksjon av vannkraft. Også i dag er nesten all vår kraftproduksjon fornybar. Likevel går fossilt energiforbruk opp og utgjør i dag rundt halvparten av forbruket. De Grønne ønsker å fremheve Norges særstilling når det gjelder produksjon av fornybar energi og utnytte den tradisjon og kunnskap norske eksperter besitter til videre vekst i fornybarsektoren. Etablering av småkraftverk hos private landbruksaktører sikrer lokal strømforsyning og lokalt eierskap må stimuleres.

De Grønne ønsker at energipolitikken fortsatt skal være en robust bærebjelke i den videre utviklingen av fremtidens Norge. Videre utbygging av fornyebar energi må skje innenfor rammene av en helhetlig osv (dette avsnittet slik det står).

Ved hjelp av vedlikehold og oppgradering av vår sterke, eksisterende fornybar sektor og vektlegging av nyere fornybare kilder som vind og bølger vil De Grønne at Norge forblir et foregangsland innen fornybarsektoren og en kilde til forutsigbar og ren kraft for Europa.

Vi foreslår å endre følgende eksisterende punkter:

- Legge til på punkt 12: "og relevant og godt vedlikehold av strømmnettene."
- Legge til på punkt 14: "og støtte flere sjøkabler mot England og kontinentet."

Vi foreslår disse nye punktene:

- Kartlegge solressursene i Norge
- Avvikle ordningen med opprinnelsesgarantier
- Innføre skattefradrag på investeringer i fornybar energi
- Sørge for forsvarlig drift og avfallsbehandling ved norske atomreaktorer
- Gi Enova mandat og kompetanse til å gå aktivt inn på statens vegne for å investere i energisparing i industri, boligsameier o.l. der avkastningen fra investeringene tilfaller staten.

Avstemning på følgende alternativer:

- a. Føre en restriktiv politikk på utbygging av vindkraft på land
- b. Jobbe for økt utbygging av vindkraft på land i Norge etter et nasjonalt planverk for utbygging som skjermer viktige natur- og friluftsområder.

Stemmetall for a. 7 Stemmetall for b. 30

Avstemning på følgende alternativer:

- a. Stanse utbygging av nye vassdrag.
- b. Legge større vekt på miljø og landskapsverdier når det gis konsesjoner til nye vannkraftverk og småkraftverk, og stanse tildeling av konsesjoner til kraftverk uten reguleringsevne.

c. Prioritere effektforbedring av eksisterende vannkraftverk fremfor utbygging av nye vassdrag, særlig utbygging av småkraftverk og vernede vassdrag. Legge større vekt på miljø og landskapsverdier når det gis konsesjoner til nye vannkraftverk, og stanse tildeling av konsesjoner til kraftverk uten reguleringsevne.

Stemmetall for a. 0

Stemmetall for b. 20

Stemmetall for c. 19

4 DEMOKRATI OG DELTAKELSE

4.1 Livskraftige regioner og kommuner

Ingen endringsforslag

4.2 Et levende folkestyre

Endring av eksisterende punkter:

- Stryke punkt 6, på linje 920 "Senke sperregrensen for å få utjevningsmandater ved stortingsvalg til 2 %.

4.3 Medier og offentlighet

Vi foreslår følgende nye punkter:

- Fjerne kravet om å begjære innsyn i offentlige postjournaler. Alle offentlige dokumenter folket har krav på innsyn i må ligge fritt tilgjengelig som strukturerte data i åpne formater på en felles portal.

4.4 Sivilsamfunn og frivillighet

Ingen endringsforslag

4.5 Digitale rettigheter

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Oppheve Norges tilslutning til EUs datalagringsdirektiv.
- Forby kopisperrer ("Digital rights management")
- Sikre at inngrep i borgernes kommunikasjon uten den enkeltes uttrykkelige samtykke, bare skjer når det foreligger konkret mistanke om kriminell atferd hos den enkelte, og innenfor straffeprosessuelle rammer med domstolskontroll.
- Sette av midler til å drive "digitalt helsearbeid", som å støtte utviklingen av krypteringsteknologi, drive informasjonsarbeid om datasikkerhet og sikre offentlige organer mot angrep.

4.6 Et digitalt Norge

Vi ønsker å gjøre disse endringene:

- Fjerne ordet "relevante" fra punkt 6 linje 1036

5 SKOLE OG KOMPETANSE

5.1 Barnehager

Ingen endringsforslag

5.2 Skole og grunnkompetansen

Vi ønsker å gjøre disse endringene:

- Stryke bruken av ordet "pedagogisk" i hele kapittelet, spesielt i kulepunkt 2, 6 og 9.
- Endre linje 1113, punkt 2, til: gi lærerne mer tid til å være lærere ved å redusere krav til rapportering og dokumentasjon.

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Støtte prøveprosjekter med seinere start på skoledager.
- Lage fritaksordning for fremmedspråk på vitnemålet *på studiespesialisernede*.
- Legge til rette for opplæring i kritisk tenking for å ruste elevene mot kroppspress, ekstremisme, påvirkning fra reklame osv.
- introdusere programmering i grunnopplæringen
- Støtte opp om Ludvigsen-utvalgets vektlegging av bærekraftig utvikling, kritisk tenkning, det flerkulturelle samfunnet og folkehelse og livsmestring viktige flerfaglige temaer i fremtidens skole.
- innføre kritisk tenkning som kompetanseområde/grunnleggende ferdighet i læreplanverket.
- Tilrettelegge for at nettbaserte Open Educational Resources kan bli et fullgodt alternativ til papirbaserte læreverk.
- at undervisning i utviklingslære introduseres i naturfag på barnetrinnet og styrkes i hele grunnopplæringen.
- Å gi kontaktlæreren en ekstra time i uka, som skal timeplanfestes for at læreren skal kunne se alle sine elever regelmessig, og under fire øyne.
- Å sette et øvre tak på hvor mange kontaktelever hver kontaktlærer skal ha ansvar for å følge opp. Kontaktlæreren bør maks ha 20 elever som sitt hovedansvar.

Avstemning på følgende punkt:

- Linje 1125, punkt 10: Ikke innføre heldagsskole som innebærer at barna må være på skolen flere timer per dag enn ved dagens ordning.

Et flertall stemte for å stryke alt etter heldagsskole.

Stemmetall for å beholde punktet: 19 Stemmetall for å stryke punktet: 14

Avstemning på følgende alternativer:

a. Innføre og finansiere individuelle og kommunale program for etter- og videreutdanning blant lærere. **For: 25 Mot: 8**

b. Innføre en nasjonal minstenorm for antall lærere per elev i en kommune. **For: 12 Mot: 22**

5.3 Fag- og yrkeskompetanse

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Inkludere emner i spesialpedagogikk som en del av lærerutdanningen så lærere kan bedre samarbeide med PPT.

5.4 Forskning og høyere utdanning

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- All offentlig finansiert forskning skal være tilgjengelig gratis for alle.

5.5 Kompetanse for det grønne skiftet

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Gå inn for å avslutte all petroleumsforskning som ikke er direkte rettet mot skade-/utslippsforebygging og reduksjon av klimagassutslipp fra norsk petroleumsvirksomhet, og overføre midlene til forskning på utvikling og implementering av fornybar energi og energieffektivisering.

6. ARBEID OG VELFERD

6.1 Arbeidslivet

Avstemning på følgende alternativer:

- Innføre en ekstra lovfestet ferieuke. **For: 8 Mot: 30**
- Redusere arbeidstiden for heltidsarbeid slik at redusert arbeidstid i hovedsak erstatter reallønnsøkning. Reduksjonen skal kunne tas ut fleksibelt. Dette skal gjøres i samarbeid med fagforeninger og næringsliv. **For: 38 Mot: 1**
- Gjennomføre prøveprosjekt med kortere arbeidstid i det offentlige. **For: 8 Mot: 30**

6.2 Velferd og inkludering

Vi ønsker å gjøre disse endringene:

- Stryke punkt 10 om å utrede borgerlønn som erstatning for dagens velferdsytelser. I det minste bør man stryke ordet erstatning.

Kontroversielle punkter:

- Redusere lønnskompensasjonsgraden i sykelønnen til 90 % unntatt for personer med årsinntekt under 3,5 G.
Stemmetall for: 26 Stemmetall mot: 11
- Innføre gradert barnetrygd for å gi høyere barnetrygd til husstander med lav inntekt.
Stemmetall for: 26 Stemmetall mot: 11
- Si nei til profitt på velferdstjenester
Stemmetall for: 17 Stemmetall mot: 20

6.3 Aktivt seniorliv

Ingen endringsforslag

7. FRIHET OG MANGFOLD

7.1 Oppvekst og familie

Kontroversielt punkt:

- Videreføre kontantstøtten, med vilkår om at redusert arbeidstid fordeles mellom foreldrene etter samme delingsbrøk som foreldrepermisjonen.
Stemmetall for: 17
- Avvikle kontantstøtten **Stemmetall for: 21**

7.2 Likestilling

Ingen endringsforslag

7.3 Livssyn

Vi foreslår følgende nye punkt:

- Etablere et kompetansesenter for mennesker i religiøse bruddprosesser

Kontroversielt punkt:

- Gå mot bruk av ansiktsdekkende hodeplagg i offentlig tjeneste og i skolen.

Stemmetall for: 6

Stemmetall mot: 30

7.4 Integrering

Ingen endringsforslag

8. KULTUR

8.1 Kunst og opplevelser

Ingen endringsforslag

8.2 Friluftsliv og idrett

Ingen endringsforslag

8.3 Språklig mangfold

Kontroversielt punkt:

- Introdusere kjente sidemålstekster for de eldste elevene i barneskolen, slik at de får kjennskap til bredden i norsk litteraturhistorie og erfaring med å lese begge målformer

Stemmetall for: 23

Stemmetall mot: 10

8.4 Kulturarv

Vi foreslår følgende nye punkter:

- Samordne kulturminnevernfeltet under Kulturdepartementet
- Ivareta NRK som arkiv- og formidlingsinstitusjon

9. HELSE OG OMSORG

Vi ønsker å gjøre disse endringene:

Samle punkt 9 under "Jordbruk" og punkt 14 under "Helsevesenet" i ny seksjon "Antibiotikaresistens" under kapittelet Helse og omsorg. Ny seksjon i sin helhet:

Antibiotikaresistens

Antibiotikaresistens er en trussel mot menneskeheten som må tas på det største alvor. Om utviklingen fortsetter som i dag vil selv det minste inngrep kunne bli livsfarlig, og moderne, avansert medisin nærmest utenkelig. De Grønne vil at Norge går foran på den internasjonale arenaen og tar ansvar. Gjennom å hindre overforbruk av dagens medisiner, fremme utvikling av nye medisiner og sikre lik tilgang for alle vil vi få kontroll på problemet.

1. Redusere bruk av antibiotika i matproduksjon ved å kreve individspesifikk behandling med antibiotika og avvikle forebyggende bruk.
2. Prioritere vaksinasjonsprogram og informasjonskampanjer til leger og befolkning om riktig

antibiotikabruk.

3. Støtte opprettelsen av et internasjonalt fond som skal sikre utvikling av nye antibiotika. Fondet kan for eksempel premiere selskaper som får nye antibiotika godkjent for salg og finansiere grunnforskning direkte.

4. Målrette bistand for å sikre at flere mennesker får tilgang til riktig antibiotika, slik at spredningen av bakterielle infeksjoner til enhver tid er lav.

5. Jobbe med andre land for å sikre erfaringsdeling av gode praksiser, som krav om resepter for antibiotika.

6. Skape insentiver for universiteter og forskningsinstitusjoner til å forske på utvikling av nye antibiotika i tillegg til mulige løsninger på resistensproblemet.

9.1 Folkehelse

Ingen endringsforslag

9.2 Helsevesenet

Ingen endringsforslag

9.3 Psykisk helse

Vi ønsker å gjøre disse endringene:

- Punkt 11, linje 1787: Erstatte "reduere" med "sikre hensiktsmessig" og "satsing på forebygging, oppfølging og behandlingsmetoder som f.eks. samtalerapi" med "støtte og veiledning i og på tvers av primær- og spesialisthelsetjenestene" slik at nytt punkt lyder: "Sikre hensiktsmessig medikamentbruk i behandling av psykisk helse gjennom økt støtte og veiledning i og på tvers av primær- og spesialisthelsetjenestene."
- Stryke linje nr 1785 i arbeidsprogrammet
- Punkt 7, linje 1781: Stryk "helsefaglige perspektiver som ser hele mennesket", legg til "helse- og sosialfaglige perspektiver i behandlingen". Punktet blir som følger: "Styrke tverrfaglige tjenester med flere helse- og sosialfaglige perspektiver i behandlingen."
- Stryk punktet på linje 1779-1780 (maks en ukes ventetid)
- Stryk og erstatt linje 1778 til "Prioritere psykisk helsevern for barn og unge særskilt, og innføre smidigere overgangsordninger mellom psykiske helsetjenester for barn og voksne."
- Endre "Ansette flere psykologer" til "ha flere ansattressurser" i linjenr 1777 i arbeidsprogrammet
- Endre "første" til "nærmeste" i linjenr 1775 i arbeidsprogrammet
- Stryke linje 1772 i arbeidsprogrammet

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Styrke primærhelsetjenestens rolle i oppfølgingen av psykiske helseutfordringer.

9.4 Omsorg og rehabilitering

Endringsforslag til punkter:

- Punkt 17, linje 1714: Fjerne første leddsetning som lyder "Anerkjenn enkeltmenneskets rett til å ta i bruk alternative behandlingsformer,,

9.5 Ruspolitikk

Ingen endringsforslag. For dissens om legalisering se kriminalitet.

10 AREAL OG TRANSPORT

10.1 Arealbruk og planlegging

Vi ønsker å gjøre disse endringene:

- Stryke kulepunkt 3 (linje 1903 til og med 1904) om felles transportdirektorat

10.2 Boligpolitikk

- BSU

a) Revidere og utvide BSU-ordningen så den treffer flere grupper.

Stemmetall: 17

b) Avvikle BSU-ordningen. **Stemmetall: 18**

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Stille krav om grønne tak eller solceller på alle offentlige eller kommersielle nybygg.

10.3 Sykkel og gange

Ingen endringsforslag

10.4 Kollektivtransport og jernbane

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Utrede muligheten for vakuumbog som Hyperloop i Norge.
- Bygge jernbane fra Åndalsnes til Ålesund
- Bygge jernbane mellom Stavanger, Haugesund og Bergen
- Starte bygging av en baneforbindelse mellom Gjøvik og Moelv

Vi ønsker å gjøre disse endringene:

- Endre kulepunkt 8, linje 2004 til; " Forbedre utenlandsforbindelsene med jernbane, spesielt Oslo-Stockholm og Oslo-København

10.5 Veitrafikk

Kontroversielle punkter:

- Fase ut nysalg av fossile personbiler innen 2020/2025, og fossile varebiler og busser innen 2025

Stemmetall 2020/2025: 20 Stemmetall 2025/2030: 9 Stemmetall ikke år: 5

10.6 Lufttransport

Vi ønsker å gjøre disse endringene:

- Endre linje 2071-2072, punkt 2, til: Flyseteavgift bør erstattes med økte drivstoffavgifter.

10.7 Gods på sjø og bane

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Legge til rette for elektrisk sjøtransport av folk og varer over korte avstander.

11 JUSTIS OG BEREDSKAP

11.1 Forebygging

Vi foreslår følgende nye punkt:

- De Grønne vil styrke mangfoldkompetansen i politiet gjennom utdanning og etterutdanning i samarbeid med NGOer og fagpersoner som jobber med feltet.

11.2 Kriminalitet

Kontroversielt punkt:

- Rusmidler

a) Utrede ulike modeller for streng regulering av cannabis og andre lettere rusmidler som i dag er illegale for å redusere kriminalitet og skadevirkninger ved rusmisbruk.

Vi vil legge til: "for å redusere kriminalitet, begrense pengestrøm til kriminelle miljøer og redusere skadevirkninger ved rusmisbruk."

Stemmetall: 33 mot 4

b) Fjerne straff for all bruk og besittelse av brukerdoser av narkotiske stoffer til fordel for skadeforebygging og god behandling. **Stemmetall: 33 mot 1**

c) Ikke ha med punkt om dette. **Stemmetall: 1 mot 34**

- Sexkjøpsloven:

a) Opprettholde forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester. **Stemmetall: 25**

b) Avvikle sexkjøpsloven. **Stemmetall: 10**

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Sikre forutsigbar finansiering for organisasjoner som jobber med å hjelpe folk ut av prostitusjon
- Sørge for at politiet, særlig i de store byene, har ressurser til å bekjempe menneskehandel
- Sørge for at refleksjonsperioden for mulige ofre for menneskehandel er av tilstrekkelig varighet, og at botilbud med nødvendig fysisk og psykisk helsehjelp samt tilbud om kompetanseheving og arbeidstrening er tilgjengelig

11.3 Rettssikkerhet

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- At alle uskyldige skal slettes fra politiets DNA-registere så raskt som mulig etter frifinnelse eller at saken mot dem har blitt droppe
- Opprette en kommisjon om overvåkingens rolle, rammer og konsekvenser for ytringsfriheten og dermed for vårt demokrat

11.4 Beredskap

Ingen endringsforslag

12 NORGE I VERDEN

12.1 Fred og internasjonal konfliktløsning

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Være en pådriver for et internasjonalt forbud mot autonome våpensystemer ("drapsdroner").

- Norge skal kreve sluttbrukererklæring for alle strategiske varer. Norskeide bedrifter i utlandet skal følge norsk regelverk.
- Stanse salg av våpen, overvåkingsutstyr og militært a- og b-materiell, til autoritære regimer og private individer og gruppering
- Offentliggjøre Utenriksdepartementets vurderinger ved avslag på og innvilgelse av eksportlisenssøknader for strategiske varer og tjenester til land utenfor NATO og Nord
- Styrke "Kvinner, fred og sikkerhet"-agendaen globalt gjennom blant annet bedre samarbeid mellom diplomati og lokalt sivilsamfunn, og stimulere til økt aktivitetsnivå i sivilsamfunnet i konfliktrammede land.

Vi ønsker å gjøre disse endringene:

- Endre linje 2278-2279, punkt 4, til: De Grønne vil at indikasjoner om brudd på internasjonal humanitær rett i operasjoner der Norge deltar alltid granskes, samt bidra til at alle FN-soldater får grundig folkerettslig opplæring.

Kontroversielt punkt:

- Endre grunnloven slik at norsk deltakelse i krigsoperasjoner i utlandet må vedtas av Stortinget.

Stemmetall for: 26 Stemmetall mot: 5

12.2 Forsvar

Kontroversielt punkt:

- Opprettholde norsk medlemskap i NATO.

Stemmetall for: 30 Stemmetall mot: 3

- Verneplikt

a) Profesjonalisere forsvaret gjennom blant annet å fjerne verneplikten.

Stemmetall: 6 mot 29

b) Opprettholde dagens verneplikt og retten til å nekte. **Stemmetall: 31 mot 6**

c) Innføre alternativ førstegangstjeneste innen Sivilforsvaret.

Stemmetall: 17 mot 9

- Endre "Arbeide for å styrke forholdet til Russland" til "Føre en tydelig og dialogbasert russlandspolitikk med vekt på menneskerettigheter, demokrati, folkeretten og mål om et vedvarende godt naboskap" og "Videreføre Norges mangeårige gode forhold til Russland ved å prioritere sivilt samarbeid, særlig i Barentsregionen"

Stemmetall for omformulert punkt: 33 Mot: 3

12.3 Migrasjon og asyl

Vi foreslår følgende nye punkter:

- Sikre positiv gjensidig anerkjennelse av asylbeslutninger innen Schengensamarbeidet
- Forsterke retten til familiegjenforening ved å inkludere søsken og familier som dannes i transittland
- Sikre lovlig asylvei til Europa fra sterkt belastede områder

12.4 Internasjonal solidaritet

Dette er nye punkter vi ønsker å legge til:

- Etablere et bistandsfond for å kutte utslippene fra kortlivede klimadrivere som metan og sot i fattige land.
- Ta initiativ til en global satsning på de fattiges tilgang til sine lands rettsvesen.
- Prioritere norsk sivil tilstedeværelse i freds- og krisehåndteringsoperasjoner, inkludert, men ikke begrenset til politibidrag til FN-operasjoner, fortsatt deltagelse i TIPH, OSSE-operasjoner i sårbare stater, multilaterale redningsoperasjoner i Middelhavet og ledsagerprogram i regi av frivillige organisasjoner

Vi ønsker å gjøre disse endringene:

- Endre "Gjøre bærekraftig jordbruk til en satsing i norsk utviklingshjelp" til "Styrke satsningen på bærekraftig jordbruk i norsk utviklingssamarbeid"

12.5 Europapolitikk

Ingen endringsforslag